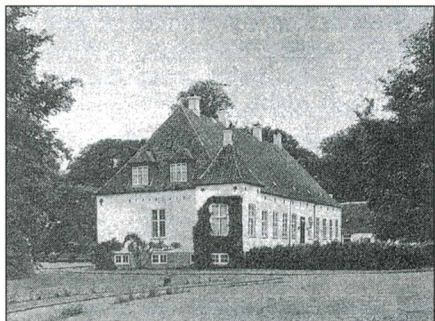

Dansens og musikkens rødder 53

Spillemandsbogen fortæller – 2. del

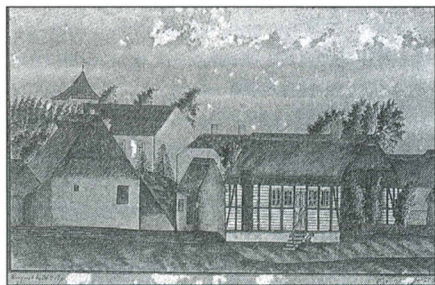
af Gertrud Weensgård

I sidste nummer af "Hjemstavnsliv" kunne man læse om en spillemandsbog fra Svendborg kaldet Riberbogen efter dens ejere. Bogen har haft to ejere og i sidste artikel fik vi lige sat ejer nummer to i verden. Her kan man så læse videre om hans liv og musik.

Brobygårds hovedbygning set fra syd.

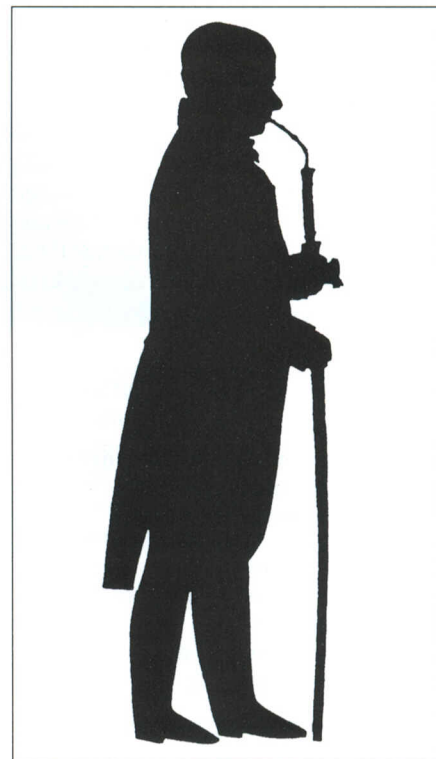
Som 15-årig er Rasmus Hansen Riber skriver på Brobygård i Sønder Broby, ret derefter fuldmægtig i København og senere igen fuldmægtig for herredsfoged Anthon til Bredebro i Sønderjylland, men da denne bliver sindsyg bliver han fuldmægtig hos kancelliråd Holst på Trøjborg ved Tønder. En både berømt og berygtet herre. Berømt for sin fantastiske eksport af kvæg syd for grænsen og berygtet for sin hårde fremfærd overfor godsets bønder. 1821 melder Rasmus sig, 19 år gammel, som seminarist på Skårup Seminarium og han dimiteres 1823, 21 år gammel, med næsthøjeste karakter.

Gengivelse af det eneste kendte billede af Wedels præstegårdseminarium, en farvelagt tegning udført den 26. april 1831 af seminarielæktor Lorenz Lorenzen.

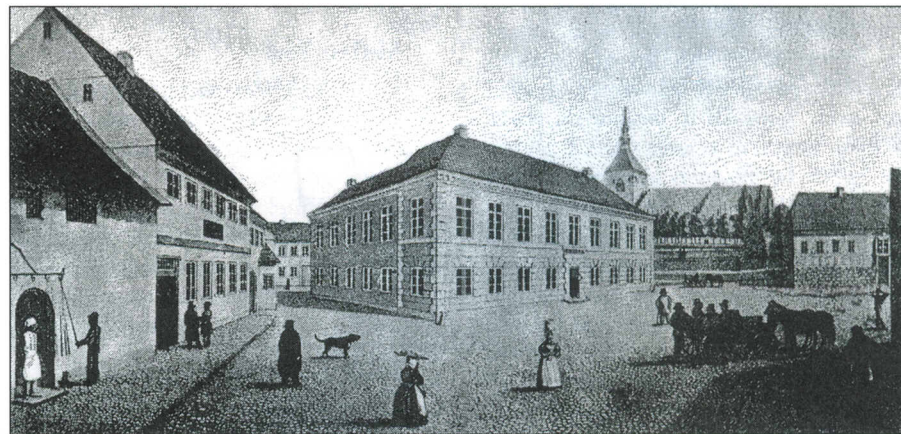
Og så fik han derudover tid til at spille violin og skrive ca. 170 melodier. Nu er det sådan, at han har skrevet hvornår han har skrevet sin nodebog ud. På sidste blad står der: Udskrevet september 1825 og man kan tyde forsatsbladets tekst som om Rasmus først begynder at skrive melodier 1822. Dvs. bogen kan være blevet til i løbet af tre år - fra 1822 til 1825. Lige netop årene efter hans lærereksamen, de år hvor man ingen dokumentation kan finde om ham. Det kan man først i 1828 hvor han bliver lærer i Ringe og året efter bliver gift i Kerteminde Kirke med købmandsdatteren Marie Gommesen med hvem han får 4 børn - og iøvrigt virker som lærer resten af sit liv. Men i tiden da alle de 170 melodier bliver skrevet ved man intet om ham. Har han måske været spillemand?

Lad os vende os til Begtrup for at få mere at vide om livet i Svendborg. Det er nu efter Napoleonskrigenes tid - 1807 - og statsbankerotten 1813 er også passé - det er nye tider i Svendborg. "Da byen under krigen havde militære, hvorfor den ellers er fri, så bevirkedes derved megen forandring, den forlod lidet sit tarveligere liv og tog en friere gang." Der er oprettet et dramatisk selskab: ".....dog må jeg bemærke, at de fleste såvel af handelsklassen, som af andre borgere, just ikke finde smag i at fremtræde på skuepladsen, men vel i at bivåne forestillingerne, som tilsku-

Købmand Jacob Olsen Mægaard (1786-1831). (Silhouet i Svendborg amts museum).

ere. Teatret har et skønt lokale, og da byen har en god stadsmusikant, er orkesteret vel besat." Mon man kunne finde Rasmus Riber i det orkester? Ud over det dramati-

Torvet i Svendborg efter rådhusets opførelse 1830. (Svendborg amts museum).

ske selskab har byen en borgerlig klub og et skydeselskab, og byens vinterforøjelser er baller, maskerade, skuespil og koncerter. Sommerforøjelserne er alle ude i naturen, men ofte med musik af forskellig art. Der har bestemt været nok at gøre for en duelig musikant.

Det er nu værd at se på om melodierne i Rasmus Ribers bog kan passe til sådan et byliv, som man kan fornemme af ovenstående. Det er i alle måder en opgangstid for borgerskabet. For Svendborg kan man lade skibsbyggeriet være indikator for den stigende velstand. I tiden 1807 til 1814 byggedes der i Svendborg 130 nye skibe af forskellig størrelse. Lige fra købmandsskibe, der kunne sejle på Middelhavet, til småbåde, der klarede Nyborg og småøerne. Befolkningstallet er steget betydeligt og der peges på livlig handel med omegnen. Borgerskabets selvbevidsthed kommer ikke af ingenting og ved fester og sammenkomster "hersker en fri og åbenhjertig tone, og intet mangler i beværetningen for at stemme gæsterne til munterhed". Denne munterhed viste sig på den tid ikke mindst i form af afsyngelse af selskabssange. Her kunne Rasmus Riber levere musik. I hans nodebog finder man 13 selskabssange, som alle er tidstypiske. Dansemusikken i nodebogen viser os hurtigt at vi er i valsens århundrede. 55 valse og 7 wienervalse virker overbevisende om dette. Men de overgås i antal af ecossaiserne hvoraf der er 66. Ecossaiserne ligger i form i forlængelse af engelskdansene, men er i et og alt lettere og de tillader de dansende at suse hen over gulvet. Man fornemmer borgerskabets fært af frihed! Der er stadigvæk nogle få engelskdanse og ud over dem er resten af bogens danse repræsenteret med en enkelt melodi. Disse danse er: la Bateuse, March, Molinasky, Qvadrille, Fandango, la Tempet, Hornpheap, Hopsa, Tyrolerval, Rigel, Menuet, Contredans, Hopsavals og Cotillon. Inden vi nu fortaber os i syner om de dansende svendborgensere i 1820-erne skal vi lige forsikre os ved at se på andre kilder.

Dansehistorien først. Ved kig diverse

steder forvisses man om at repertoire i Ribers bog passer til tiden. Så var det udgivelserne - nu på Loses forlag i København. Dansene er der alle - la Bateuse og Hornpipe 1817, Wienervals 1819, Cotillon 1822 osv., osv. Så gælder det samtidige andre håndskrevne spillemandsbøger. Der er en fra Voldbro på Sydøstfyn skrevet af Hans Larsen i 1830-erne. Heri findes omtrent de samme danse som hos Riber og med samme frekvens! Rasmus Andersen fra Saltofte, også Sydøstfyn, skriver sin nodebog o. 1849 og heri er igen næsten, og med samme frekvens, de samme danse. Hos Rasmus Andersen kigger den nye tid frem med hamburgere og polkaer. Skulle man pege på en forskel mellem de to sidstnævnte bøger og Ribers bog må det være denne at i Ribers bog findes flere forskellige moderne danse. Det kunne tale for at bogen hører til i et bymiljø, hvor man almindeligvis er mere "med" på det sidste nye.

Endelig har vi endnu en kilde til at forvise os om Rasmus Ribers aktualitet. 1823 udgav danselærer Jørgen Gad Lund en danselærer-bog, Terpsichore, og heri finder man de samme danse gennemgået som findes udgivet fra Loses forlag og i spillemandsbøgerne.

Vi kan konkludere at vi sidder med en spillevende dansebog i hånden. Den har lyttet til forrygende og smægtende dansemusik og set svendborgensiske borgere svinge sig på dansegulvet. At det så sikkert kan skrives at det har været i Svendborg, - og omegn - musikken har været brugt, hviler på en påvisning af at en mængde af melodierne i Ribers bog findes i bøger fra Tåsinge. En oplysning som lå ved bogen sammen med oplysningen om Riberfamilien i Svendborg.

Nodebogen præsenterer to tider - to dansemiljøer - i det sidste tilfælde er det en præsentation af et samtidigt og fuldstændigt danserepertoire hvor dansene matcher hinanden og skal opleves sammen. Det siger nodebogen, som har vist sig at være en ypperlig fortæller om sin samtid. Hvor den i Folkemindesamlingens læsesal kun så småt lokkede med sit pæne udseende er den nu en sprudlende kilde for videre forskning - og for forrygende og smægtende dans.

Kilder:

Riberbogen. Dansk Folkemindesamling. 1987/13 A:5, 4°

Landsarkivet, Fyn

Byhistorisk Arkiv, Svendborg

Joachim Begtrup: Forsøg til en beskrivelse over Svendborg Købstad, Odense 1823

Otto Jonassen: Pjentemølleren og hans dagbog. Svendborg og omegns museum, 1992

Jens Henrik Koudal: For borgere og bønder. København 2000

Jørgen Gad Lund: Terpsichore. Maribo 1823

Oplysninger om Ribernavnets tilknytning til Svendborg samt om melodiparalleler i Tåsingebøgerne ved Bent Nielsen, Tåsinge.